

## Német jövő: európai szilícium-völgy vagy ipari múzeum?

„A világ legnagyobb szabadtéri ipari múzeuma” – így illették a ’70-es, ’80-as években világgazdászok a szocialista éra alatt fokozatosan lecsúszó csehszlovák gazdaságot. (Annak ellenére, hogy Csehszlovákia nem kacérkodott a piaci szocializmussal, és egészen a rendszerváltásig megőrizte a hagyományos tervgazdálkodást, Csehország ma már egyáltalán nem tartozik a sereghajtók közé. Szemléletes példája ez annak, hogy egy ország gazdasági teljesítményét végső soron a munkakultúra és munkaerejének képzettsége határozza meg. Csehországban ez hagyományosan magas szintű volt, melyet a négy évtizedes szocialista tervgazdálkodás sem tudott teljesen lerombolni.)

Németországban nagy az aggodalom, hogy bármennyire is erős a gazdaság, a hagyományos feldolgozóipari ágazatokra alapul, és késik a *digitális* átalakulás, amely a XXI. század gazdaságának motorja. Attól tartanak, hogy a XXI. század történelmét Kínában, Ázsiában és Izraelben fogják írni, Németországból pedig egy távoli, marginalizálódott provincia lesz. „Mi, németek, már nem az első ligában játszunk”... „olyanok leszünk, mint a kínai Szenzen Kaliforniának, egy távolról irányított nagy összeszerelő üzem; mi már nem veszünk részt a következő évtizedek értékkepző folyamatában” – írja Christoph Keese *Silicon Germany* című könyvében.

De vajon indokoltak-e ezek az aggodalmak? Nézzük a tényeket. A legértékesebb német vállalat, a Bayer, a világranglistán a 66., a Siemens pedig a 88. helyre csúszott le. Az amerikai PayPals internetes pénzáttaló cég tőzsdei értéke magasabb, mint az öt legnagyobb német banké. Az autók digitalizálásában élenjáró, de szériagyártásban ma még törpe amerikai Tesla több S-Modellt ad el Kaliforniában és Svájcban, mint amennyit a BMW a 7-es és a Mercedes az S-osztályú autójából. A pénzügyi szférában 9500 új startup jelent meg, közülük a legkevesebb Németországban. Nagyjából 1000 cég foglalkozik a világban a mesterséges intelligencia fejlesztésével. Ebből 500 az USA-ban, 60 Nagy-Britanniában, Németországban pedig csak egy maroknyi. A feldolgozóipari cégek ma már eltörpülnek az internet-óriások mellett. A fejlett világ ma már nem gépeket, hanem szoftvereket gyárt és platformokat épít. Németország a nemzetközi versenyképességi rangsorban a 12. helyre csúszott le, a listát Hongkong, Svájc, Amerika és Szingapur vezeti. (Emlékeztetőül: mi tavaly a 63.-ról a 69. helyre kerültünk, a 28 EU-tagállam közül a 25. vagyunk.) A britek a nemzeti termék kétszer akkora hányadát fektetik be a digitalizálásba, mint a németek, az amerikaiak másfélszeresét. Maga Günther Oettinger, az EU német digitális biztosa is kijelentette, hogy ez a vonat már elment, „lekéstük a csatlakozást”.

A német iparkamara felmérése szerint a digitális késedelem az országnak 2025-ig 220 milliárd euró veszteséget fog okozni (ez több, mint egy évi GDP hat százaléka). A legnagyobb veszteséget az autóipar, orvosi műszergyártás, elektrotechnika, gépipar, villamosgépgyártás, és a repülőgépipar fogja elszenvedni. A késedelem abban nyilvánul meg, hogy a gyártási rendszerek nincsenek hálózatba állítva és összekapcsolva. A német gazdaságra még mindig az a jellemző, hogy a beszállítók és gyártók vertikálisan

szerveződnek. A specializáció régi erénye elszigetel és megakadályozza a horizontális láncolatok kialakulását. A német mentalitás tökéletességre törekszik és bünteti a hibákat. A Szilikon-völgyben ezzel szemben nagy teret kap a kísérletezés, a kipróbálás és elfogadják az azzal járó hibákat.

Németország nincs felkészülve az új csúcstechnológiákra. A McKinsey nemzetközi tanácsadó cég szerint ezek elsősorban a mobil internet, a mesterséges intelligencia, a „dolgok internetje”, a pénzügyi „felhők”, a robottechnika és az önvezető autók terén jelennek meg. A digitalizálás előnyeit nem a gyártók, hanem az informatikai hálózatok, a platformok építői zsebelik be. (Hogy mit is kell platformok alatt érteni, álljon itt erre néhány konkrét példa: a világ legnagyobb taxi-vállalatának egyetlen taxija sincs; a világ legnagyobb szálláshely-ajánlójának egyetlen szállodája sincs; a világ legnagyobb telefoncégei nem rendelkeznek telefon-hálózattal, a világ legnagyobb kiskereskedelmi vállalatának nincs saját raktára és árukészlete.)

A német ipari kultúrában a mérnököké a főszerep. Az új világ azonban egy új üzleti modellt preferál. Az új világban aki elzárkózik, az veszít. Ami eddig üzleti titok volt, azt meg kell osztani. A vállalaton belüli hierarchia eltűnik, nem lehet tudni, hogy melyik beosztottól származik majd a nyereséges ötlet. A hagyományos profilokat fel kell adni, az új bármilyen irányból jöhet. A tőkének helybe kell menni, az üzletet ott kell megalapítani, ahol a tehetségek élnek. Németországban Berlin ilyen hely, de csak messze elmaradva a nagy nemzetközi hub-októl. A régihez nem szabad körömszakadtáig ragaszkodni. Meg kell teremteni a korábbiakkal való gyors és kíméletlen szakítás „kultúráját”. És mindenekelőtt szabadság, függetlenség. A kezdeményezőket, az innovatív kis cégeket nem szabad integrálni, megfojtani. Hálózatokat kell építeni, nem pedig piramisokat.

Összességében Európa is hátrányban van. Egy elemzés szerint, mely a Bizottság számára készült, az európai munkavállalók 41 százalékának digitális képzettsége nem megfelelő, és 2020-ban 756 ezer betöltetlen informatikai álláshely lesz Európában. Európa vesztesége a digitalizálás elmaradása miatt 2025-ig több, mint 600 md euróra rúg majd (ez a magyar évi nemzeti jövedelem ötszöröse). A „felhőipar” egyetlen nagy játékosa sem származik Európából.

Ezek nem jó hírek. Fő gazdasági partnerünk Németország. A német ipar bedolgozója, beszállítója vagyunk, exportunk és importunk több, mint egynegyede német relációjú. Kötődésünk egyértelmű. Ezek szerint egy olyan gazdasághoz kötöttük a szekerünket, mely hamarosan már csak a világgazdaság második ligájában fog játszani? De mint láttuk, ez a megállapítás az Európai Unió egészére is vonatkozik.

Mit tehetünk mi? A külgazdasági kötődésünkön lényegében nem tudunk változtatni. De mint tanár és közgazdász, én úgy látom, hogy elsősorban az oktatás terén lenne tennivalónk. A sokat emlegetett hozzáadott érték szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy a német gazdaság milyen mértékben digitalizált profiljaihoz kapcsolódunk. Ez pedig a hazai munkaerő képzettségétől és vállalkozásaink felkészültségétől függ. A tanárokat jól meg kell fizetni, és tág keretek között hagyni, hogy azt és úgy tanítsanak, amit és ahogy jónak látnak. Úgyszintén az iskolákat is. A mai nemzetközi példák azt mutatják (a fanatikus ázsiai országokat nem

tekintem irányadónak), hogy a legjobb, amit egy kormány az oktatással tehet, az az, ha békén hagyja.

Christoph Keese, akinek könyvét felhasználtam e cikk megírásához, huzamosabb időt töltött Kaliforniában. A könyv befejező szakaszában azon töpreng, hogy vajon nem kellett volna kint maradnia családjával Palo Altóban? Mert attól fél, hogy gyermekei, mire felnőnek, jegyzedők és idegenvezetők lesznek a világ legnagyobb élő szabadtéri ipari múzeumában.

De mi lesz a mi gyerekeinkből?

Kiss károly  
közgazdász és társadalomkutató

*(Megjelent a Magyar Nemzet 2017. január 14-i számában)*



a könyv digitálisan is olvasható az interneten